

“MALİ GÜÇ” PERSPEKTİFİNDEN TÜRK VERGİ SİSTEMİ’NİN GÖRÜNTÜSÜ

GİRİŞ

Vergiplatformu web sitemizin hazırlık aşaması sürecinde ve bugünlerde, yazılı ve görsel basının ve kamuoyunun gündeminde yer alan en önemli iki konudan biri, durdurulamayan ve önlenemeyen fiyat artışları ve dolayısıyla geniş halk kesimlerinin yaşadığı geçim sıkıntısı; diğeri ise “*kamu giderlerini finanse etmek amacıyla alınan vergilerin*” kurumsallaştığı Türk Vergi Sisteminin adil olmadığı yönündeki değerlendirmeler ve bu değerlendirmelerin kabul edilerek hazırlandığı ifade edilen politik ve bürokratik çalışmalardır.

Dünyada yaşanan olumsuz koşullardan da etkilenmekle birlikte, temelde ülkemizde uygulanan makro ekonomik politikaların ve uygulamaların yanlış ve yetersiz olmasından kaynaklanan fiyat artışlarının ve bu durumun oluşturduğu olumsuz yaşam koşullarının değerlendirilmesi yazımızın konusu dışındadır. Çalışmamızda, “*mali güç*” ilkesi esas alınarak Türk Vergi Sisteminin yapısı değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Bilindiği üzere, klasik ve otoriter devlet anlayışından, çağdaş ve demokratik devlete anlayışına geçişte en önemli değişimler, kamu finansmanın en sağlam aracı olan vergilerin ve benzeri mali yüklerin yapısında oluşmuş; bu çerçevede de, vergilerin yasallığı ile birlikte, vergilerin ve benzeri mali yüklerin kamu hizmetinden yararlanma kuralından, yurttaşların mali gücüne göre alınması kuralına geçiş sağlanmıştır.

Çağdaş ve demokratik bir devlette, adil bir vergi sisteminin hayata geçirilmesi “*mali güç*” ilkesinin doğru ve etkin uygulanmasıyla olanaklı hale geleceğinden, öncelikle “*adalet, adaletsizlik*” ve “*mali güç*” kavramlarının incelenmesi

gerekmektedir.

Adalet ve Adaletsizlik

Hukuk felsefesinin temel kavramlarından ve tartışma konularından olan **adalet, özünde bir ideal olup**, “insanların psikolojilerinin ve eğilimlerinin farklı olması ve sosyal gruplar arasındaki çıkar ve inanç çatışmaları kadar, hukukun yöneldiği ve kapsadığı amaçların ölçülemeyeyecek derecede değişik ve çok olması”[\[1\]](#) nedenleriyle değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Ancak, bir ideal olarak farklı biçimlerde tanımlansa ve sağlam bir kavramsal temelden yoksun olsa da, “adalet idesinin bütün tarih boyunca insanlara yol gösteren bir kutup yıldızı sayıldığı ve insanların heyecanını etkileyen bir kuvvet özelliği taşıdığını belirtmek gerekir.”[\[2\]](#)

Adaletsizlik ise, bir olgudur (vakiadır) . Realist hukukçu Edmond Cahn’a göre adaletsizlik, bir insan grubunda, grup tarafından keyfi olarak nitelendirilen ve haklı sayılmayan bazı eşitsizliklerin kendini göstermesidir. Cahn’a göre, hukuk düzeni, birbirinden farklı olmayanlar arasında farklılıklar doğurduğu zaman, onun haksız olduğu söylenebilir.[\[3\]](#)

Belirtilen kavramlar esas alındığında, **vergide adaletin** ve adil bir vergi sisteminin, kişisel ya da sınıfsal çıkarlar ve beklentiler bakımından ve bu çıkarlara uygun şekilde, bir ideal olarak farklı şekillerde tanımlanabileceği (tanımlandığı); **vergide adaletsizliğin** ise, yine kişisel veya sınıfsal çıkarlar ve beklentiler yönünden, keyfi, eşitliğe, hakkaniyete ve hatta pozitif hukuk kurallarına aykırı uygulamalar ve düzenlemeler (olgular) olarak ifade edilebileceği (ifade edildiği) söylenebilir.

Bu çerçevede, vergi ödeyenlerin, vergi sistemini ve vergi uygulamalarını adil olarak ya da adaletsiz olarak değerlendirmesi, bazı öznel (subjektif) değerlendirmelere dayansa da, konuya nesnel (objektif) kriterlerle bakıldığında, vergi ödemeye ilişkin olarak geliştirdikleri

tavır, başka bir deyişle “*vergi bilincini*” doğrudan etkilemektedir.

Mali Güç

Anayasamızda;

“Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir.” [\[4\]](#)

düzenlemesi yapılarak, bütün yurttaşlar bakımından vergi ödevi mali güçle ilişkilendirilmiş, ancak mali gücün tanımı yapılmamıştır.

Anayasamız’da hükme bağlanan mali güç ile ödeme gücü farklı ekonomik büyüklükleri kapsamaktadır. Ödeme gücü, kişilerin en az geçim indiriminin üstünde kalan gelirlerini ifade ederken, tüketim ve servet vergi ödeme gücü dışında kalmaktadır. Mali güç, daha kapsayıcı bir kavram olarak, kişilerin gelir, tüketim ve servetini kapsamaktadır. Bu çerçevede mali gücün, ödeme gücüne göre daha geniş kapsamlı olması nedeniyle sosyal devlet ilkesine uygun olduğu savunulmaktadır.

Vergi sistemimizde yer alan yasal düzenlemeler esas alındığında;

a) Gelirlerin/Kazançların,

b) Harcama ve tüketimlerin,

c) Servet ve mülkiyet unsurları ve bu unsurların karşılıksız transferlerinin,

vergilendirmeye konu edildiği ve dolayısıyla bu unsurların mali gücü temsil ettiği söylenebilir. (Gündemde çok tartışılan yurt dışı çıkış harcı veya damga vergisi gibi neden alındığı ve dünyada fazla örneği olmayan uygulamalar konumuz dışındadır.)

Yukarıda da belirtildiği üzere; gelir, harcama/tüketim ve servet, mali gücü belirleyen unsurlar olmakla birlikte, bu konudaki en anlamlı ve kullanışlı göstergenin gelir olduğu kabul edilmelidir; çünkü gelir, tüketim ve harcamaların da ve servet unsurlarının da kaynağıdır. Ayrıca, servet unsurları likit olmaması sebebiyle ödeme gücünü değil, mali gücün kapsamı içinde kalmakta; tüketim ve harcama ise, gelir dağılımının bozuk olmadığı ekonomilerde anlamlı bir gösterge olmakla birlikte, gelir dağılımının bozuk olduğu ekonomilerde eşitsizliğe ve dolayısıyla adaletsizliğe neden olduğu için anlamlı bir gösterge olmaktan çıkmaktadır.

Türk Vergi Sisteminde Vergi Gelirlerinin Yapısı

85 milyona yaklaşan nüfusuna rağmen beyannameli mükellef sayısı 3, 6 milyon seviyesinde olan[\[5\]](#) Türk Vergi Sisteminde, 2022, 2023 ve 2024 yılları esas alındığında, elde edilen/elde edilmesi planlanan vergi gelirlerinin genel görünümü aşağıdaki şekildedir.[\[6\]](#)

	2022 Yılı (TL)	2023 Yılı (TL)	2024 Yılı (TL)
Vergi Gelirleri	1.430.041.337.000	1.650.363.931.000	1.881.392.157.000
Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	445.716.568.000	515.241.245.000	587.087.501.000
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	27.031.103.000	32.334.021.000	37.311.580.000

Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	547.973.315.000	633.086.667.000	722.660.317.000
Uluslararası Ticaret ve Muamelelerden Alınan Vergiler	329.633.836.000	373.995.569.000	425.472.576.000
Damga Vergisi	34.987.223.000	41.726.876.000	47.069.770.000
Harçlar	44.684.287.000	53.958.727.000	61.767.293.000
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	15.005.000	20.826.000	23.120.000

Belirtilen tablo esas alındığında, ülkemizde alınan/alınması planlanan gelir, tüketim/harcama ve servet vergilerinin toplam vergi gelirleri içindeki oransal yapısının son üç yıl itibariyle şu şekilde olduğu görülmektedir.

	2022 Yılı (%)	2023 Yılı (%)	2024 Yılı (%)
Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	31,16	31,21	31,20
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	1,89	1,95	1,98
Mal ve Hizmet Vergileri	61,36	61,02	61,02

Gelir (kazanç) üzerinden alınan vergilerin dağılımı ise aşağıdaki gibidir.[\[7\]](#)

	2022 Yılı (TL)	2023 Yılı (TL)	2024 Yılı (TL)
Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	445.716.568.000	515.241.245.000	587.087.501.000
1 Gelir Vergisi	262.646.037.000	301.814.680.000	340.698.909.000

01 Beyana Dayanan Gelir Vergisi	15.676.672.000	17.196.700.000	19.102.984.000
02 Basit Usulde Gelir Vergisi	60.977.000	13.271.000	4.422.000
03 Gelir Vergisi Tevkifatı	241.821.935.000	278.767.375.000	314.975.626.000
04 Gelir Geçici Vergisi	5.086.453.000	5.837.334.000	6.615.877.000
2 Kurumlar Vergisi	183.070.531.000	213.426.565.000	246.388.592.000
01 Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	9.993.134.000	10.944.871.000	11.344.427.000
02 Kurumlar Vergisi Tevkifatı	739.123.000	813.158.000	907.688.000
03 Kurumlar Geçici Vergisi	172.338.274.000	201.668.536.000	234.136.477.000

Bu tabloya göre, gelir ve kazanç üzerinden alınan vergilerin oransal yapısı ise aşağıdaki gibidir:

	2022 Yılı (%)	2023 Yılı (%)	2024 Yılı (%)
1 Gelir Vergisi	58,92	58,57	58,03
01 Beyana Dayanan Gelir Vergisi	5,96	5,69	5,60
02 Basit Usulde Gelir Vergisi	0,0002	0,00015	0,00005

03 Gelir Vergisi Tevkifatı	92,07	92,36	92,44
04 Gelir Geçici Vergisi	1,9	1,9	1.9
2 Kurumlar Vergisi	41,07	41,42	41,96
01 Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	5,45	5,12	4,60
02 Kurumlar Vergisi Tevkifatı	0,004	0,003	0,0034
03 Kurumlar Geçici Vergisi	94,13	94,49	95,02

Belirtilen resmi veriler esas alındığında, Türk Vergi Sisteminin genel görüntüsü hakkında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

1) Vergi gelirlerimizin % 61'i harcama ve tüketim vergilerinden, %31'ise ise gelir/kazanç vergilerinden oluşmaktadır.

2) Mali gücün kapsamı içerisindeki servet/mülkiyetten alınan vergilerin, vergi gelirleri içerisindeki % 1,9 payı ile yok denecek seviyededir.

3) Vergi gelirlerimizin yaklaşık %31'ini oluşturan gelir/kazanç vergilerinin %58'i gelir vergisinden, %42'si kurumlar vergisinden oluşmakta; beyana dayanan gelir vergisi, toplam gelir vergisinin % 6'ya yakın kısmını, tevkif suretiyle alınan gelir vergisi ise, toplam gelir vergisinin %92'sini oluşturmaktadır. Kurumlar vergisi ise, beyan yoluyla değil, beyanından önceki yılda geçici (peşin) vergi yoluyla alınmaktadır.

Türk Ekonomisinde Gelir Dağılımı

Türk Vergi Sisteminin vergi adaleti/adaletsizliği yönünden değerlendirilmesinden önce, Türk ekonomisinde gelir dağılımının yapısına bakmak gerekiyor.

Bilindiği üzere, istatistikçi ve sosyolog Corrado Gini tarafından geliştirilen Gini Katsayısı, Gini Endeksi veya Gini Oranı, bir ulus ya da bir sosyal grup içindeki gelir eşitsizliği veya servet eşitsizliğini temsil etmeyi amaçlayan bir istatistiksel dağılım ölçüsüdür.[8]

Gini katsayısı “0 ile 1” arasında değişir. Bir toplumda, gelir adaletli olarak paylaşılmışsa, Gini katsayısı “0”a eşit, toplumdaki gelirleri yalnız bir kişi almışsa, Gini katsayısı “1” e eşit olmaktadır. Gini Katsayısının “0”dan “1”e yaklaşma derecesi, gelir dağılımındaki eşitsiliğin de ölçüsü olmaktadır.

TÜİK resmi verilerine göre, Türkiye’de 2014 yılında Gini Katsayısı 0,391 iken, bu değer 2023 yılında 0,433’e çıkararak son 10 yıldıki en yüksek değere ulaşmıştır. En son yapılan araştırma sonuçlarına göre de, Gini katsayısı bir önceki yıla göre 0,018 puan artış ile 0,433 olarak tahmin edilmiştir. Tüm sosyal transferler hariç tutulduğunda Gini katsayısı 0,520, emekli ve dul yetim maaşı dahil diğer tüm sosyal transfer gelirleri hariç tutulduğunda ise 0,445 olarak tahmin edilmektedir.[9]

Belirtilen bu sonuçlara göre, gelir dağılımı eşitsizliğinde Türkiye Avrupa’da ilk sırada yer almakta ve Dünyadaki 130 ülke içinde ise 28’inci sırada bulunmaktadır. [10]

“Ülkemizde; çeşitli hesaplamalara göre, yaklaşık olarak 36 kadar “dolar milyarderı”nin saptanmış olması, şüphesiz ki gelir dağılımında çarpıklığın bir göstergesidir. Saptanan bu sayı, kişi başına düşen milli geliri hala 10 bin doların oldukça altında olan bir ülke için, hatta pek çok gelişmiş ülkenin verileri ile kıyaslandığında dahi çok büyük bir sayıdır.

Gelir dağılımı çarpıklığına bir başka örnek ise her yıl açıklanan “vergi şampiyonları” listelerinde büyük ölçüde “gelirini” gizleme ihtiyacında olan kişilerin bulunuşudur.

2019 vergi gelirleri üzerinden yapılan son resmi listede ilk yüz kişiden 69 kişinin adını gizlemesi, açıkçası; hiçbir zaman yoksullar ya da hayır kurumlarından gelebilecek yardım taleplerinden korunmak ya da tevazu göstermek değil, kazancı tartışmaya açmak istememek olarak da değerlendirilmelidir.” [\[11\]](#)

Değerlendirme ve Sonuç

Çalışmamızın önceki bölümlerinde yer verilen açıklamalar ve veriler değerlendirildiğinde, Türk Vergi Sisteminin vergi adaleti yönünden olumlu bir görüntü oluşturmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Şöyle ki;

1) Gelir dağılımının son derece bozuk olduğu ve bu konuda Avrupa “birinciliği” elde etmiş bir ekonomide, harcama ve tüketim vergilerinin, vergi gelirlerimiz içerisinde % 61 pay taşınması adil olmayan vergilendirmeye işaret etmektedir ve bu durum Anayasamızın hükme bağladığı “mali güç” ilkesine aykırıdır.

Çok basit bir örnek bu konuda açıklayıcı olacaktır; 1 lt benzine aynı fiyatı ve dolayısıyla aynı vergileri ödeyen ve ödediği tutarın % 70’ini gider ve indirim konusu yapabilen varlıklı bir kişi (örneğin holding patronu) ile bu tutarı zorlukla ödeyen (örneğin emekli memur) mali güce göre mi vergi ödemektedir?, Elbette ki hayır.

Burada hemen gelir dağılımından önemli bir pay alan varlıklı kişinin daha çok benzin alıp, daha çok vergi ödeyeceği iddia edilse de, bu iddia vergi adaletsizliğini açıklamak bakımından yeterli olmayacaktır. Konumuz, aynı miktar ve tutardaki tüketim malına (benzine), gelir ve serveti, dolayısıyla da mali gücü yüksek olan kişi ile, mali gücü yetersiz olan kişinin aynı bedeli ve aynı vergiyi ödemesi ve bu nedenle ortaya çıkan eşitsizlik ve adaletsizliktir.

Bu çerçevede, gelir dağılımındaki bozukluk dikkate alınarak, Türk Vergi Sisteminde yapılacak yapısal düzenlemelerle,

tüketim ve harcama vergilerinin, vergi gelirleri içindeki payının azaltılması vergi adaleti yönünden kaçınılmazdır.

2) Vergi gelirlerinin yapısına bakıldığında, Türk Vergi Sisteminde, gerçek kişilerin gelirleri bakımından, gerek yasal düzenlemelerle çoğu menkul sermaye iradının (sermaye gelirlerinin) beyan dışı bırakılması, gerekse kayıt dışılığın varlığı[12] sebebiyle, beyan esası rafa kaldırılmış; özünde tevkifat yoluyla vergilendirmeye geçilmiştir. 0 kadar ki, önceki bölümlerde belirtildiği üzere, beyana dayanan gelir vergisi, toplam gelir vergisinin % 6'ya yakın kısmını, tevkif suretiyle alınan gelir vergisi ise, toplam gelir vergisinin %92'sini oluşturmaktadır.

Diğer yandan, toplam gelir vergisinin % 92'sini oluşturan tevkif suretiyle alınan vergilerin bileşenleri net olarak istatistiklere konu edilmese de, biliniyor ki, bu şekilde vergilendirilen gelir unsurlarının ağırlığını ücret gelirleri oluşturmakta ve tevkif suretiyle vergilendirilen diğer gelir unsurları (menkul sermaye iratları, gayrimenkul sermaye iratları, serbest meslek kazançları) düz oranda (örneğin %5, 10, 20 gibi) vergilendirilirken, ücret gelirleri Gelir Vergisi Kanunu'nun 103'üncü maddesine göre, üstelik de düşük tutulan vergi dilimleri esas alınarak, artan oranlı vergilendirilmektedir.

Belirtilen hususlar, vergi sistemimizin, gerçek kişiler yönünden beyan esasını etkin bir şekilde uygulamaması nedeniyle, bütün gelir unsurlarını kavramaktan yoksun olduğunu ve tevkifat suretiyle vergilendirmeyi öne alarak, esas olarak da ücret gelirlerini hedef aldığını ortaya koymaktadır.

Bu durum vergi adaletsizliğinin açık bir göstergesi olması kadar, Maliye literatürünün kabul ettiği ve gelirin sadece tutarına göre değil, elde edildiği kaynak açısından da farklı ödeme gücünü temsil ettiği düşünülerek, çalışma karşılığı olarak elde edilen emek gelirlerinin, bir birikimden kaynaklanan servet ve sermaye gelirlerine göre daha düşük

oranlarda vergilendirilmesi ya da vergilemede emek gelirlerine ayrıcalıklar tanınması yoluyla korunması olarak tanımlanan “ayırma kuramının” [\[13\]](#) ihlal edildiğini ve ücret gelirleri üzerinde yaratılan aşırı vergi yükünün, üretim ve hizmet maliyetlerini artırarak fiyatlar genel seviyesinde olumsuz etki yarattığı gerçeğinin de önemsenmediğini veya farkına varılmadığını göstermektedir.

Diğer yandan, mevcut vergi düzenlemelerine göre herhangi bir özel yaptırım bulunamayan (örneğin kayıt dışı gelirlerin özel bir vergi cezası bulunmamaktadır) ve uzlaşma dahil her türlü vergisel kolaylıklardan yararlanabilen kayıt dışı gelirler için acilen düzenlemeler yapılması vergi adaleti yönünden kaçınılmazdır.[\[14\]](#)

Ayrıca, kazanç vergilerinin bir bölümünü oluşturan kurumlar vergisi yönünden konuya bakıldığına iki önemli husus dikkat çekmektedir.

Bunlardan birincisi, vergi sistemimizde, kurumlar vergisinin bir dönem öne çekilerek geçici vergi yoluyla alınmasından dolayı, “peşin vergi” biçimine dönüşmüş olmasıdır. Kurumlar vergisinin %95’i, bir dönem önce geçici vergi olarak ödenmektedir. Belirtilen durum vergilendirme ilkelerine aykırı olduğu gibi, son geçici vergi dönemi kaldırılmış olsa da, üç dönem geçici vergi hesaplamaları, vergi yükümlüleri ve meslek mensupları yönünden aşırı iş yükü yaratmaktadır. (Belirtilen sorun geçici vergi ödemekle yükümlü gelir vergisi mükellefleri için de geçerlidir.)

Diğer önemli konu ise, vergi sistemimizde, kurumlar vergisi oranı mükellef profiline göre (%25-30) olarak düzenlenmiş olmasına ve yine mükellef profiline göre üretim kazançlarında %1, ihracat kazançlarında %5 indirimli olarak uygulanıyor olmasına rağmen; düz oranlı olması sebebiyle “mali güç” ilkesine göre alınmamakta ve bu yönüyle adil olmayan bir yapı oluşturmaktadır. Özetle, çok kazanan kurumların ve az kazanan kurumların aynı oranda vergi ödemesi mali güç ve ödeme gücü

ilkelerine aykırıdır. Bu durumun giderilmesi ve kurumlar vergisi mükelleflerinden “*mali güce*” göre vergi alınması için, kurumlar vergisinin de, bir kazanç vergisi olarak artan oranlı olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

3) Türk Vergi Sistemine “*mali gücün*” bir unsuru olan servet ve mülkiyet üzerinden alınan vergiler yönünden bakıldığında ise durum vahimdir. O kadar vahimdir ki, mülkiyet ve servet vergilerinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı %2’yi bile bulmamaktadır ve bu oran %1,98’dir. Belirtilen durum, Türk Vergi Sisteminin, gelirin bir fonksiyonu ve harcanmayan kısmı olan mülkiyet ve servet unsurlarını gerektiği şekilde vergilendir(e)mediğini göstermektedir. Servet ve mülkiyet unsurlarının etkin bir şekilde vergilendirilmesinin gerekli olduğunun önemli gerekçeleri ve sebepleri şu şekildedir:

Gerçek kişiler yönünden çoğunlukla beyan esasında değil, tevkif suretiyle vergi alan, tevkif suretiyle vergilendirmede de artan oranlı tarifeyle ücret gelirlerini hedefleyen Türk Vergi Sistemi, gerçek kişilerin gelirlerini adil bir şekilde vergilendirmediği gibi; kurum kazançlarını da düz oranlı vergilendirerek “*mali güç*” ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Geliri ve kazançları adil bir şekilde vergilendiremeyen vergi sistemimiz, vergi gelirlenin neredeyse 2/3’lük kısmını oluşturan tüketim ve harcama vergilerine yöneldiğinde ise, gelir dağılımının bozuk olması nedeniyle başka bir vergi adaletsizliğine sebebiyet vermektedir.

Gelir ve kazançları adil bir şekilde vergilendiremeyen, ağırlıklı olarak yöneldiği harcama ve tüketim vergileriyle de başka bir adil olmayan yapı taşı oluşturan vergi sistemimiz; servet ve mülkiyet unsurlarının kaynağının, adil bir şekilde vergilendirilemeyen gelirin harcanmayan kısmı olduğunu ve bu unsurların vergilendirilmesinin gerekli ve kaçınılmaz olduğunu görmezden gelmektedir.

Açık olarak belirtmek gerekir ki, vergilendirilmesinin gerekli olduğunu önerdiğimiz mülkiyet ve servet unsurları, mazbut birer motorlu araç ya da birer konut gibi yurttaşların temel yaşam ihtiyaçlarını gideren unsurlar değil; vergilendirilmediği için toplumsal yapıda “yara” oluşturan büyük ölçekli mülkiyet ve servet unsurları ile bu unsurların karşılıksız transferleridir.

Servet ve mülkiyet unsurlarının vergilendirilmesinin temel gerekçelerinden biri de, gelişmiş bir çok ülkede olduğu gibi, mülkiyet hakkı ve buna bağlı olarak miras hakkının yasal güvenceye bağlanmış olmasıdır. Bu kapsamda da Anayasamız’ın 35’inci maddesinde “mülkiyet hakkı” başlığı altında;

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

düzenlemesi yapılarak özel mülkiyet ve dolayısıyla miras hakkı korunmuştur.

Belirtilen gerekçelerle, Türk Vergi Sisteminde, tescile tabi olanlardan başlanarak, önemli ölçekteki mülkiyet ve servet unsurları ile bu unsurların karşılıksız transferlerinin vergilendirilmesi, vergi adaleti bakımından kaçınılmazdır.

Sonuç olarak belirtmek gerekirse;

Ödeme gücünün en önemli göstergesi, esas olarak harcama ve tasarruflara kaynak oluşturan kazanç ya da gelirdir. Verginin mali güce dayanması ilkesi; çağdaş vergi sistemlerinde, toplama ve beyan, artan oranlılık, ayırma vb. diğer vergileme ilkeleri sayesinde “az kazanan az, çok kazanan çok vergi alınması” şeklinde somutlaşmış ve bu sistemlerin temel hedefi, ödeme gücünün en önemli göstergesi olan kazançları/gelirleri kavramak ve vergilemek olmuştur. Yine bu yaklaşım sonucunda, kazançlar ve gelirler dışındaki vergileme alanları, bu

kazançların ve gelirlerin harcandığı ve/veya tasarruf edildiği (servet unsurlarına dönüştüğü) alanlar olmuştur. Bu yönüyle, vergi uygulamasında, gelir ve kazançlar üzerinden alınan vergiler “asli vergiler”; kazanç ve gelirlerin harcandığı alanlar ile tasarruf edildiği alanlardan alınan vergiler ise “telafi edici ya da tamamlayıcı vergiler” olarak bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Bu yapı içerisinde, “telafi edici ya da tamamlayıcı vergiler, mali gücün kavranmasında otokontrol görevi üstlenmektedirler.[\[15\]](#)

Bu açıklamalar çerçevesinde, gelirlerin ve kazançların vergilendirilmesinde adil bir yapı görüntüsü veremeyen Türk Vergi Sisteminde, öncelikle bu yapının oluşturulmasına yönelik düzenlemeler ile tüketim ve harcama vergilerinin vergi gelirleri içindeki ağırlığının azaltılmasına yönelik düzenlemeler yapılması; ayrıca telafi edici vergi olarak da, vergi gelirleri içerisinde yok hükmünde olan servet ve mülkiyet unsurları ile bu unsurların karşılıksız transferlerinin etkin olarak ve vergilendirilmesini hedefleyen düzenlemeler yapılması kaçınılmaz olarak görünmektedir.

[\[1\]](#)[1] Prof. Dr. Adnan Güriz, Hukuk Felsefesi, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014, sh. 65

[\[2\]](#) a.g.e, sh. 65

[\[3\]](#) Prof. Dr. Adnan Güriz, Hukuk Felsefesi, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014, s. 365

[\[4\]](#) T.C. Anayasası md. 73

[\[5\]](#) Haziran 2024 itibariyle, GİB istatistiği

[\[6\]](#)

<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/01/3a-Genel-Butceli-Kamu-Idarelerinin-2022-Yili-Gelirleri-ile-2023-2024-Donemi-Gelir-Tahminleri.pdf>

[7] Aynı web sitesi

[8] https://tr.wikipedia.org/wiki/Gini_katsay%C4%B1s%C4%B1

[9]

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-Dagilimi-Istatis-tikleri-2023-53711>

[10]

<https://tr.euronews.com/2024/03/12/gelir-dagilimi-esitsizligi-avrupa-lideri-turkiye-dunyada-130-ulke-icinde-28-sirada>

[11]

Bülent

SOYLAN,

<https://istanbulymmo.org.tr/Data/pdf/BuyumeDostuVergiSistemiKıtap.pdf>, sh.76

[12] Azmi Demirci, Kayıtdışılığın Vergisel Cazibesi, Vergi Dünyası, Şubat 2017

[13] Doç. Dr. Fatih SARAÇOĞLU: Gelir Unsurlarından Ücretler ve Menkul Sermaye İratlarının Ayırma İlkesi Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1999, s. 4.

[14] Azmi Demirci, age

[15] Azmi Demirci, Veraset Vergisinin anlamı ve Önemi, Vergi Dünyası, Aralık 2008